نگاه سبز

محمد درویش

ماهی روی خاک چه می‌کند

عباس رجایی رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی اخیراً پرده از یک بی‌قانونی بزرگ به بهانه احداث آزادراه تهران- شمال برداشته است که شگفتی و افسوس نگارنده و بسیاری همچون او را به همراه داشته است. ایشان گفتند: «عرض آزادراه تهران- شمال را به جای ۵۰ متر، ۱۵۰ متر کرده‌اند و حجم وسیعی از جنگل‌ها را تخریب کرده‌اند. ولی زمانی که از وزیر سوال می‌کنیم، می‌گوید این کار را کرده‌ایم شاید بعداً بخواهیم توسعه دهیم!»

استدلال جناب وزیر راه و ترابری مملکت، حقیقتاً دردناک و غم‌انگیز است و نشان می‌دهد تا چه اندازه سرمایه‌های طبیعی و بی‌نظیر ما در ناحیه هیرکانی که در شمار میراث یگانه جهانی مورد توجه یونسکو هم قرار گرفته است، از منظر برخی مردان شماره یک کابینه دولتی که باید پاسدار اجرای درست اصل ۵۰ قانون اساسی باشد، کم ارزش است. از سوی دیگر، عرض ۱۵۰ متر یعنی بیش از پنج برابر عرض پرترافیک‌ترین آزادراه کشور (آزادراه تهران- کرج) که روزانه تا ۲۰۰ هزار خودرو در آن تردد می‌کنند. تصورش را بکنید که روزانه ۲۰۰ هزار خودرو بتوانند وارد نوار باریک ساحلی شمال کشور شوند. به راستی چه خواهد شد؟ همین الان که چنین بزرگراهی وجود ندارد، در روزهای تعطیل، رفت و آمد خودروها در اغلب محورهای مواصلاتی استان‌های شمالی کشور، به ویژه مازندران مختل می‌شود.

اما دردناک‌تر و غم‌انگیزتر آن است که چرا باید این خبر را پس از مدت‌ها از زبان رئیس کمیسیون کشاورزی مجلس بشنویم و نه سازمانی که متولی حفظ و حراست از جنگل‌های ارزشمند هیرکانی- یعنی سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور - است؟ چگونه امکان دارد در کشوری که فقط هفت درصد از خاکش را پوشش‌های جنگلی دربرگرفته، این‌گونه سهل‌انگارانه با ارزشمندترین منابع جنگلی‌اش برخورد شود؟ مگر نه این است که هم‌اکنون هم سهم سرانه فضای سبز در دسترس برای هر ایرانی کمتر از یک‌چهارم میانگین جهانی آن یعنی فقط ۰/۲ هکتار است؟

این در حالی است که تاکنون مساحتی حدود سه میلیون هکتار از اراضی ملی برای طرح‌های متفاوت واگذار شده و تعهد احیای ۲۵ درصد فضای سبز (یعنی ۷۵۰ هزار هکتار) توسط مجریان بسیار محترم و کارآفرین طرح‌های تولیدی به اجرا درنیامده است. و باز این در شرایطی است که مطابق ماده ۱۵ قانون افزایش بهره‌وری باید بیش از ۵۰۰ میلیون اصله درخت برای احیا و توسعه منابع طبیعی در کشور کاشته شود؛ تکلیفی که مطابق قانون اجرای آن بر عهده دولت نهاده شده است.

می‌خواستم به نمونه‌های مشابه جهانی اشاره کنم؛ به ماجراهایی نظیر اشتوتگارت ۲۱، یا آن همه سختگیری که در پارک‌های ملی امریکا نظیر یوسمیت اعمال می‌شود تا مبادا حتی انتخاب مسیر نادرست پیاده‌روی کوهنوردان منجر به آسیب رسیدن به گلسنگ‌ها شود، چه رسد به درختچه‌ها و بوته‌ها و نهال‌ها و درختان‌شان... اما دیدم، تلاش بی‌حاصلی است! نیست؟ ما داریم درباره مملکتی صحبت می‌کنیم که پلنگ‌هایش از ترس جان به دکل‌های فشار قوی برق پناه می‌برند؛ مملکتی که رئیس سازمان محیط زیستش به دفاع از استخراج و اکتشاف نفت در بزرگ‌ترین پارک ملی‌اش در کویر می‌پردازد! مملکتی که سوختن هزار هکتار از پارک ملی گلستان، می‌تواند یک خبر خوش باشد و همه خوشحال باشند که بیشتر نسوخت! و مملکتی که در روز روشن به دیرینه‌ترین باغ اکولوژی‌اش در نوشهر حمله شده و بیش از ۱۱ هزار نهال و درختش در کمتر از ۷۰ دقیقه تخریب می‌شود و همچنان آن طبیعت‌ستیزانی که عامل این تخریب بوده‌اند، آشکارا از حرکت خود دفاع هم می‌کنند، در حالی که تقریباً همه توان کارشناسی و پژوهشی کشور در حوزه منابع طبیعی و محیط زیست این عمل را محکوم کرده است!

شما بگویید: آیا مجالی برای یافتن دریچه‌ای به نور می‌ماند؟ به قول حسن اسماعیل‌زاده عزیز: «بالا و پایین پریدنم/ از شوق زندگی نیست/ ماهی، روی خاک چه می‌کند؟»

منبع: مهار بیابان‌زایی

تنوع زیستی

جنگل‌های گلستان بار دیگر طعمه حریق شد

آتشی که نزدیک به یک هفته جنگل‌های پارک ملی گلستان را درنوردیده بود بار دیگر شعله‌ور شد و این بار نه‌تنها پارک ملی گلستان بلکه جنگل‌های لوه و علی‌آباد در استان گلستان را هم گرفتار کرد. معاون عمرانی استاندار گلستان می‌گوید عملیات اطفای حریق‌های پراکنده در جنگل‌های گرگان، علی‌آباد کتول و مینودشت از همان ساعات ابتدایی بروز آتش در مناطق مذکور آغاز شده است و پس از دریافت گزارش آتش‌سوزی‌های پراکنده در مناطق مذکور، مسوولان شهرستانی و استانی در اسرع وقت در منطقه حضور یافته و با فراخوان نیروها و سازماندهی آنها و نیز به کارگیری امکانات و تجهیزات لازم، عملیات اطفای حریق آغاز شده است. وی اظهار داشت: «خوشبختانه بخشی از آتش‌های مذکور که از پنجشنبه چهارم آذر آغاز شده بود اکنون مهار شده و عملیات اطفا برای مهار باقی آتش‌سوزی‌های پراکنده با حضور نیروهای هلال احمر، منابع طبیعی، محیط

عکس: ابوطالب ندری

زیست، لشگر ۳۰ گرگان، بسیج و مردم با استفاده از تجهیزات لازم ادامه دارد.» وی حضور سریع نیروها در منطقه و آغاز عملیات اطفای حریق در کوتاه‌ترین زمان ممکن را به‌رغم بروز آتش در روز تعطیلی ادارات از عوامل اصلی در جلوگیری از گسترش آتش دانست.

اما گزارش گروه‌های زیست‌محیطی و تصاویر تهیه‌شده توسط خبرگزاری مهر نشان می‌دهد نه‌تنها آتش هنوز مهار نشده بلکه همچنان جنگل‌های گلستان را درمی‌نوردد. از سوی دیگر از منطقه حفاظت‌شده لوه، واقع در غرب پارک ملی گلستان هم خبر می‌رسد که آتشی دیگر در این منطقه هم افروخته شده است؛ منطقه‌ای که پیشتر هم دچار آتش‌سوزی شده بود. گویا پاره‌ای اختلافات محلی که از کشته شدن دو سگ گله توسط ماموران حفاظت جنگل شروع شده است هم با این ماجرا بی‌ارتباط نبوده و احتمال عمدی بودن آتش‌سوزی‌ها را افزایش داده است؛ واقعیتی که نشان می‌دهد نقش جوامع محلی در مهار یا تشدید تخریب اندوخته‌های طبیعی سرزمین تا چه اندازه می‌تواند پررنگ باشد. شاید چنین رخدادهای جنگل بر باددهی سبب شود تا سرانجام، یگان حفاظت از منابع طبیعی ایران به ناوگان هوایی مجهز و کارآزموده در حوزه سخت‌افزار و نرم‌افزار مجهز شود.

در عین حال قائم‌مقام شورای هماهنگی مدیریت بحران اظهار امیدواری کرد: بخش اعظمی از حریق باقیمانده با انجام عملیات هوایی در مناطق صعب‌العبور با استفاده از بالگردها و نیز فعالیت نیروهای مقابله با آتش در مناطق قابل دسترسی مهار شود. معاون عمرانی استاندار پایین بودن رطوبت هوا و خشکی بیش از حد منطقه و عدم بارندگی را از دلایل مستعد بودن جنگل‌های استان در این روزها به جهت بروز آتش برشمرد. عبدالرضا دادبود با اشاره به عملیات هفته گذشته مهار آتش در نقاط مختلف جنگل گلستان اظهار داشت: علل آن آتش‌سوزی نیز کم و بیش مشابه با حریق‌های پراکنده مذکور بوده است. وی خاطرنشان کرد: عملیات مهار آن آتش‌سوزی نیز با استفاده از نزدیک به هزار نفر نیروی سازماندهی‌شده و نیز به‌کارگیری سه عدد بالگرد صورت گرفت.

تالاب بین‌المللی میانکاله با ساخت جاده‌ای به طول ۳۰کیلومتر دو نیم می‌شود

میانکاله هم به پایان نزدیک می‌شود

هر ساله پانصد هزار پرنده مهاجر در تالاب بین‌المللی میانکاله فرود می‌آید/عکس: آرش عطرچیان

مژگان جمشیدی

تالاب بین‌المللی میانکاله در شرق دریای خزر این روزها پذیرای میهمانان مهاجری است که سفر طولانی خود را از هزاران کیلومتر آن طرف‌تر از سیبری به سمت ایران آغاز کرده‌اند تا زمستان را در جنوب دریای خزر و تالاب‌های این منطقه سپری کنند. مهاجرت گروهی انواع پرندگان به میانکاله که از نیمه دوم مهرماه سال جاری آغاز شده تا اوایل آذرماه همچنان ادامه می‌یابد و تا پایان فصل مهاجرت بالغ بر ۵۰۰ هزار پرنده از انواع مختلف پلیکان‌ها، فلامینگوها، حواصیل‌ها، انواع مرغابی و اردک، باکلان، چنگر و... در این منطقه فرود خواهند آمد تا زمستان را در این منطقه سپری کنند. میانکاله را به یقین می‌توان جلوه‌ای از بهشت رویایی بشر توصیف کرد؛ بهشتی که جوشش شور حیات و زندگی در آن می‌تواند سراسر وجود هر بیننده‌ای را مسحور عظمت و شوکت خویش کند. سکوت رویایی شب‌های میانکاله، غروب خیال‌انگیز و چشم‌انداز دلپذیر تالاب و دریا، موجی از انواع پرندگان کوچک و بزرگ که همچون نگین از دور می‌درخشند، آبی زلال تالاب که می‌توان جنبش ماهی‌ها را در آن مشاهده کرد و همهمه پرندگان و قورباغه‌ها در ساعت‌های آغازین صبح و سحرگاه در کنار تالاب، جنگل‌های انار و ازگیل وحشی، تپه‌های شنی بی‌نظیر، شنزارهای ساحلی، مرداب جنگلی با پوشش درختچه‌ای گز، بوته‌های تمشک، قرقاول‌ها و دراج‌ها، روباه شنی و گراز، همه و همه از ویژگی‌های خارق‌العاده‌ای است که میانکاله را به یکی از زیباترین مناطق بکر سرزمین‌مان بدل کرده، اما دیرزمانی است که هجوم بی‌امان توسعه ناپایدار و صنعت، حیات این ذخیره‌گاه طبیعی را که در فهرست ذخیره‌گاه‌های بیوسفری یونسکو نیز به ثبت رسیده، به شدت در معرض تهدید قرار داده است. پناهگاه حیات وحش میانکاله با وسعت ۶۸ هزار و ۸۰۰ هکتار که در ۱۲ کیلومتری شمال شهرستان بهشهر و حدفاصل بین دو استان گلستان و مازندران قرار گرفته، در شرایطی سیر قهقرایی را طی می‌کند که از سال ۱۳۴۸ با مصوبه شورای عالی محیط زیست تحت حفاظت قرار گرفته است. این منطقه که به صورت شبه‌جزیره در منتهاالیه شرق دریای خزر واقع شده از شمال به دریای خزر و از جنوب به تالاب بین‌المللی میانکاله و خلیج گرگان و از شرق به جزیره آشوراده منتهی می‌شود. تالاب بین‌المللی میانکاله و خلیج گرگان نیز به مساحت یکصد هزار هکتار که از سال ۱۳۵۴ به عنوان نخستین تالاب بین‌المللی ایران در فهرست تالاب‌های جهان به ثبت رسیده است در حال حاضر از مهم‌ترین اکوسیستم‌های منحصر به فرد تالابی ایران به شمار می‌رود که هر ساله پذیرای بیش از یک‌پنجم پرندگان مهاجر ایران است. میانکاله که شبه‌جزیره‌ای تاریخی نیز به شمار می‌رود به دلیل موقعیت خاص طبیعی مورد توجه پادشاهان صفوی و قاجار بوده به طوری که هم‌اکنون آثار قلعه‌های متعلق به این دوران به شکل ویرانه در بخش‌هایی از شبه‌جزیره باقی است. این منطقه که همواره در نوشته‌های تاریخی از آن به عنوان بهشت رویایی مازندران یاد شده، زمانی نه‌چندان دور زیستگاه ببر مازندران و مرال بود به نحوی که در کتاب نخجیران اشاره شده در دوره قاجار تعداد قابل توجهی ببر در شبه‌جزیره زندگی می‌کرده، اما در نتیجه شکار بی‌رویه و تخریب آخرین جنگل‌های جلگه‌ای ایران حتی در این منطقه، نه‌تنها دیگر اثری از ببر مازندران نیست که حتی نسل مرال هم سال‌هاست در میانکاله از بین رفته و این زنگ خطری است جدی برای ما، چرا که این روزها چنان این منطقه را آماج طرح‌های توسعه‌ای و عمرانی و صنعتی قرار داده‌ایم که اگر دیر بجنبیم دیگر از آبی تالاب و خیل پرندگان مهاجر جز حسرت چیزی باقی نخواهد ماند. بهشت رویایی مازندران در تمام مدت سال زیباست و در صورت توجه می‌تواند در ردیف یکی از مهم‌ترین قطب‌های گردشگری طبیعت در ایران قرار گیرد. ارزش‌های این منطقه تنها به قابلیت‌های گردشگری محدود نمی‌شود و از نظر علمی، زیباشناختی، اجتماعی، اکولوژیکی و اقتصادی نیز بسیار حائز اهمیت است.

توریسم تماشای پرندگان یا Bird watching، هرساله می‌تواند ده‌ها هزار نفر را برای تماشا و عکاسی راهی میانکاله کند، اما متاسفانه تاکنون بیش از آنکه به این نکته توجه شده باشد، توجه برنامه‌ریزان حول ساخت و سازهای عمرانی و صنعتی در اطراف شبه‌جزیره و تالاب بین‌المللی میانکاله بوده است. احداث بزرگ‌ترین بندر خاورمیانه، بزرگ‌ترین پایانه و اسکله‌های نفتی خزر، نیروگاه نکا، شرکت کشتی‌سازی صدرا، زمین‌خواری و تجاوز به اراضی تالابی، شکار و صید بی‌رویه، احداث جاده و راه‌آهن در داخل تالاب زاغمرز در حاشیه میانکاله و اختصاص ۲۴۰ هکتار از اراضی جنوبی تالاب میانکاله به پالایشگاه از جمله تهدیدهای این منطقه و حاشیه آن به شمار می‌رود. اما آنچه امروز میانکاله را بیش از پیش در معرض تهدید قرار داده، طرح احداث جاده در داخل تالاب بین‌المللی میانکاله است که در این صورت تالاب به دو نیم می‌شود. این طرح درست مشابه طرح مخرب احداث جاده در داخل دریاچه ارومیه است که امروز با گذشت کمتر از دو دهه به یکی از عوامل اصلی مرگ دریاچه ارومیه تبدیل شده و اگر این طرح در این منطقه نیز عملی شود از هم‌اکنون باید فاتحه میانکاله را خواند؛ جاده‌ای که نه فقط تالاب را نابود خواهد کرد بلکه پرندگان مهاجر را هم به خاطر نبود امنیت و آلودگی‌های صوتی و نوری فراری خواهد داد. در این صورت فرصت جلب اکوتوریست‌ها برای تماشای پرندگان در سال‌های آتی از بین خواهد رفت.

اول نوشهر و حالا میانکاله

بعد از گذشت کمتر از یک ماه از تخریب باغ گیاه‌شناسی نوشهر به بهانه ساخت جاده، اکنون نوبت به پناهگاه حیات وحش میانکاله رسیده تا قربانی جاده‌سازی شود. گویی مسوولان استان مازندران قصد دارند رکورد بیشترین جاده‌های مخرب در عرصه‌های طبیعی را به نام خود ثبت کنند؛ آزادراه تهران- شمال، جاده نور- بلده از داخل پارک ملی لار، جاده بندر نوشهر و حالا هم جاده میانکاله!

با این همه، جاده‌سازی در میانکاله به قدری متفاوت است که اگر این اقدام صورت گیرد دولت ایران را در برابر بسیاری از مجامع بین‌المللی زیست‌محیطی مورد انتقاد و پرسش قرار خواهد داد چرا که میانکاله دو عنوان باارزش بین‌المللی و یک عنوان ملی را با خود یدک می‌کشد و هرگونه جاده‌سازی در این منطقه به معنی آسیب رساندن به این تالاب بین‌المللی تلقی خواهد شد.

مدافعان و مخالفان جاده‌سازی در میانکاله

شهرداری، شورای شهر، فرمانداری و نماینده مردم بهشهر در مجلس شورای اسلامی مهم‌ترین حامیان طرح جاده‌سازی در میانکاله هستند به طوری که سه سال پیش وقتی اقدام به عملیات عمرانی در داخل تالاب کردند با اعتراضات زیادی از سوی افکار عمومی و گروه‌های زیست‌محیطی مواجه شدند تا اینکه سرانجام دادستان بهشهر وارد این مناقشه شد و عملیات خاکریزی در تالاب و خشکاندن آن را متوقف کرد و از آن زمان تاکنون تحرکات جدی برای جاده‌سازی صورت نگرفته است. با این حال بار دیگر در آستانه سفر رئیس‌جمهور به استان مازندران عده‌ای قصد دارند این طرح را به عنوان یکی از مصوبات سفر استانی دولت به تصویب هم برسانند. از این رو بیش از ۲۰۰ نفر از اعضای تشکل‌های زیست‌محیطی و بازاریان بهشهر در نامه‌ای به رئیس‌جمهور با محکوم کردن جاده‌سازی در داخل پناهگاه حیات وحش میانکاله خواستار توجه جدی احمدی‌نژاد به این مهم و ممانعت از اجرایی شدن این طرح شدند. این جاده قرار است به طول ۳۰ کیلومتر و با عبور از تالاب بین‌المللی میانکاله، بهشهر را به شبه‌جزیره میانکاله متصل کند، که در این صورت نه‌تنها تالاب بین‌المللی میانکاله دو نیم می‌شود بلکه این راه آسفالته با عبور از پناهگاه حیات وحش میانکاله و تخریب آخرین بازمانده جنگل‌های جلگه‌ای در این منطقه به سمت ساحل دریا پیش می‌رود.

این در حالی است که مجریان جاده‌سازی برای ساخت این جاده به نامه‌ای مربوط به دوره طاغوت استناد کرده‌اند! بر اساس این نامه، منوچهر فیلی معاون نخست‌وزیر و رئیس وقت سازمان محیط زیست ایران در تاریخ ۲۵۳۷/۳/۱۱ شاهنشاهی خطاب به هوشنگ صمیمی استاندار وقت مازندران با ساخت این جاده موافقت کرده است. اما آنچه جعلی بودن این نامه را از سوی کارشناسان محیط زیست مورد تاکید قرار می‌دهد این است که چرا رئیس وقت سازمان محیط زیست اعلام موافقت خود را به جای آنکه در سربرگ سازمان محیط زیست به نگارش درآورد در سربرگ استانداری مازندران نوشته؟

علی‌ایحال هوشنگ ضیایی مدرس دانشگاه و از کارشناسان قدیمی محیط زیست در این باره می‌گوید: سال‌های ۱۳۵۵ و ۱۳۵۶ که من مدیر کل محیط زیست استان مازندران بودم قرار بود جاده‌ای به نام جاده شهرداری از بهشهر به میانکاله وصل شود که این جاده از طرف مسوولان بالای مملکتی در آن زمان حمایت می‌شد و وقتی شروع به ساخت کردند نه‌تنها محیط‌بانان منطقه بلکه کارمندان اداره کل محیط زیست هم جلوی لودرها خوابیدند تا این جاده ساخته نشود و ساخته هم نشد. از آن زمان تاکنون هیچ یک از روسای سازمان محیط زیست با ساخت این جاده موافق نبوده‌اند و مطمئن‌ام با توجه به برنامه بزرگ‌تری که هم اکنون سازمان محیط زیست برای احیای میانکاله و آماده‌سازی این منطقه برای احیای نسل ببر مازندران در پیش دارد، آقای محمدی‌زاده رئیس سازمان محیط زیست هم موافقت نخواهد کرد و این تلاش‌ها به نتیجه نخواهد رسید. وی افزود: تالاب میانکاله یکی از بهترین زیستگاه‌های ماهیان خاویاری دریای خزر است که اگر این جاده در آن احداث شود حیات ماهیان خاویاری هم تهدید می‌شود. از سوی دیگر امنیت منطقه برای فرود پرندگان مهاجر از بین خواهد رفت و دیگر هیچ پرنده‌ای به این منطقه نخواهد آمد. درعین حال مهندس بهرام زهزاد، گیاه‌شناس و عضو هیات علمی بازنشسته دانشگاه شهید بهشتی، شبه‌جزیره میانکاله را تنها رویشگاه جنگل‌های انار وحشی در جنوب شرق خزر معرفی می‌کند و می‌گوید: مسوولان استان مازندران بعد از اینکه تاریخ زنده ۷۰ساله گیاهی را در باغ گیاه‌شناسی نوشهر به بهانه ساخت جاده ویران کردند حالا درصدد هستند تا تنها جامعه جنگلی انار وحشی خزر را در پناهگاه حیات وحش میانکاله از بین ببرند تا جاده‌ای ساخته شود. جنگل‌های انار وحشی میانکاله که در سراسر شبه‌جزیره میانکاله پراکندگی دارند زمانی در سراسر سواحل جنوبی خزر وجود داشتند اما اکنون در تمام خط ساحلی از بین رفته‌اند و تنها در پناهگاه حیات وحش میانکاله بخش‌هایی از این جنگل باقی مانده است که به اعتقاد من تنها جنگل شناخته‌شده انار وحشی در جهان است که از نظر مطالعات گیاه‌شناسی و ژنتیکی بسیار حائز اهمیت است.

اما افسوس که بی‌توجه به همه این ارزش‌های اکولوژیکی و بیولوژیکی، اکنون ساخت جاده در پناهگاه حیات وحش میانکاله به عنوان یکی از مصوبات سفر استانی دولت در نوبت تصویب قرار گرفته است تا همان بلایی که با ساخت جاده در دریاچه ارومیه و انزلی بر سر این مناطق آمد بر سر میانکاله هم بیاید با این تفاوت که در مورد دریاچه ارومیه بهانه این بود که باید مسیر تبریز- ارومیه کوتاه شود. در مورد انزلی هم بهانه این بود که جاده فعلی انزلی که از روی پل غازیان می‌گذرد کشش این همه تردد و ترافیک را ندارد و نیاز به جاده جدید است. اما در مورد میانکاله هیچ بهانه‌ای وجود ندارد. معلوم نیست جاده‌سازان از اتصال بهشهر به دریا آن هم با عبور از تالاب بین‌المللی میانکاله و پناهگاه حیات وحش میانکاله به دنبال چه هستند؟! در شرایطی که جاده جدیدالاحداث رستمکلا به بندر امیرآباد که دقیقاً تا ضلع غربی و مدخل ورودی میانکاله وصل می‌شود و بحث چهار بانده کردن جاده بهشهر- زاغمرز نیز در دستور کار است، بنابراین دیگر بهانه‌ای برای ساخت این جاده باقی نمی‌ماند. پس جاده‌سازان به دنبال چه هستند؟!

میانکاله /عکس: سعید نیمی

سودوکو شماره ۱۰۳

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

2					3			4
					8	6	7	
	6	9	4					
			3				6	1
		6				2		
5	8				9			
					7	1	9	
	4	5	9					
9			1					3

حل سودوکو شماره ۱۰۲

3	7	1	9	8	2	4	6	5
6	4	9	5	7	3	2	8	1
5	2	8	1	6	4	3	9	7
7	8	4	6	1	9	5	3	2
9	1	6	3	2	5	7	4	8
2	5	3	8	4	7	9	1	6
1	3	7	2	9	6	8	5	4
8	9	2	4	5	1	6	7	3
4	6	5	7	3	8	1	2	9

جدول شماره ۱۰۹۵

افقی

۱- از بنیانگذاران حزب فاشیست- قلم نقاش ۲- بلندمرتبه- سازمان فضانوردی امریکا- در دین زرتشت تقدس دارد ۳- از نیروهای سه‌گانه ارتش- نژاد، دودمان- فیلسوف انگلیسی قرن بیستم ۴- از رنگ‌ها- رودی در خراسان شمالی- مار سنگین‌وزن ۵- من و تو- جامه- روبات ۶- از مصالح ساختمانی- عامل بیماری- شاخه تازه درخت ۷- سرگرد قدیم- کشور عربی‌زبان- نشانه ۸- کتاب مقدس زرتشتیان- اسیر و دربند بودن ۹- بی‌سواد- کم‌پشت- داد و ستد ۱۰- از اصطلاحات ساخت فیلم- ژانر سینمایی کابویی- پوشش انسان ۱۱- زمستان که برود به زغال می‌ماند- جد رستم- شگرد ۱۲- از احجام هندسی- روایت‌کننده- از اجزای تفنگ ۱۳- فقیر و بی‌چیز- حیوان پیر- پرستش ۱۴- شهر روشنایی- پیغمبری که بر رنج و غم و درد بسیار صابر بود- شهرهای عرب ۱۵- رهبر- پایتخت سومالی.

عمودی

۱- کشوری در قاره آسیا- درجه‌ای نظامی ۲- بدهی به صورت اقساطی- پدر به زبان ترکی- شکستنی ورزشی ۳- روان- نغمه، آواز- سماوی ۴- عطر شیرینی- بیمار روحی- طریق ۵- اسب بارکش- امانت‌فروش- سطح و ظاهر ۶- پول ژاپنی- از کشورهای امریکای مرکزی به مرکزیت پورتوپرنس- خمیازه ۷- اسم- برودت – سازی در ارکسترهای بزرگ ۸- کهن‌ترین بخش ادبیاتی اوستا- درختی پایا از تیره زیتونیان- تپانچه- پدرمرده ۹- ساسات نابجا- گیرنده امواج تلویزیونی- خویشاوند زن شوهردار ۱۰- صفحه‌ای با قطعات الکتریکی- ورزش شمشیربازی- دفاع فوتبال ۱۱- میان- مهتاب- گلی خوشبو ۱۲- نوعی اندازه‌گیری طول- فشار روانی- خودکامه ۱۳- همانندی- برادر ایرج- قرشمال ۱۴- قطعه موسیقی برای یک یا دو نوازنده- درآمد- مخفف داداش ۱۵- فرشتگان- پایتخت نپال.

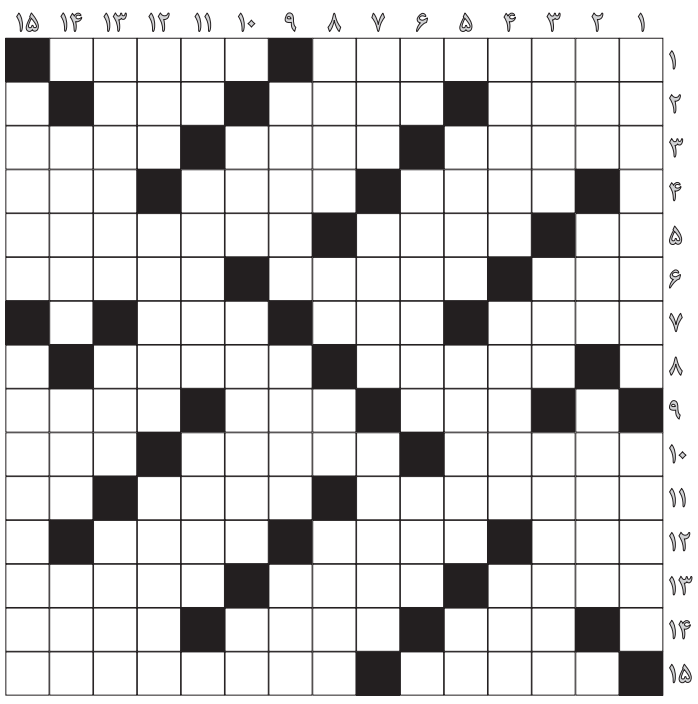
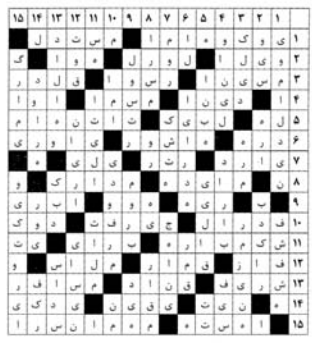
حل جدول شماره ۱۰۹۴